

9. Lògica, llenguatge i argumentació

Sobre mentir i enganyar

Tobies Grimaltos
Sergi Rosell
Universitat de València
Tobies.Grimaltos@uv.es; Sergi.Rosell@uv.es

Hi ha una llarga tradició en filosofia de debat sobre la definició de mentida. Si bé no s'ha assolit cap acord més o menys ampli, sí que hi ha un nombre determinat de condicions que s'han proposat repetidament. Vet ací les principals:

- Condició d'asseveració: que el parlant assevera alguna cosa.
- Condició de creure que el que hom assevera és fals.
- Condició de tenir la intenció d'enganyar amb allò que hom assevera (és a dir: que assevera quelcom amb el propòsit de fer que l'oient ho crega i crega això quelcom fals).
- Condició de falsedat: que el que s'assevera siga fals.

No hi ha dubte que la darrera condició, la condició de falsedat, és la més controvertida, ja que no sembla implausible pensar que una persona pot mentir encara que allò que assevera, amb la intenció d'enganyar l'oient, resulte ser fals (sense que ell ho sàpiga). Per exemple, si Bush diu, creient que és fals, que hi havia armes de destrucció massiva a Iraq, està mentint encara que finalment es descobrís que sí que n'hi havia. El que caldria és simplement la *creença* que allò que diu és fals (Tomàs d'Aquino, Chisholm & Feehan 1977, Kupfer 1982, Williams 2002, Mahon 2008b, Fallis 2009; Carson 2006 i 2010 defensa la condició de falsedat però deixa la qüestió oberta; Saul 2012 no s'hi compromet).

De manera que les definicions de la mentida que han rebut més suport prescindeixen d'aquesta condició. Així, la de Bernard Williams (que és possiblement la més influent) afirma:

Entenc que una mentida és una asserció, el contingut de la qual el parlant creu que és fals, feta amb la intenció d'enganyar l'oient respecte a aquest contingut. (Williams 2002, 96)

Segons Williams, S assevera que p , que creu fals, amb la intenció d'enganyar A sobre p . Però per entendre correctament la definició cal que assumim que enganyar A asseverant p suposa fer creure A que p , i que això porta A a adquirir la creença falsa que p . Heus ací una altra definició en la mateixa línia:

Amb matisos, mentir és asseverar o dir allò que creus que és fals, tractant d'enganyar l'oient fent-lo creure-s'ho. (Adler, ms, 1)

Aquestes definicions, com hem dit, rebutgen incloure la condició de falsedat, però ahora fan explícit que l'objectiu del mentider és enganyar l'oient sobre el contingut

afirmat, i que per aconseguir-ho és condició *necessària* i *suficient* fer que l'oient ho crega.

El nostre propòsit ací és fer palesa la tensió que subjau a aquesta posició que se subscriu d'una manera tan majoritària. Les dues coses —això és: equiparar l'engany amb fer que l'oient crega el que es diu i prescindir de la condició de falsedat— no poden aconseguir-se alhora. En concret l'argument que volem fer valdre és el següent:

És incoherent mantenir simultàniament que

- i) la intenció d'enganyar coincideix amb la intenció de fer creure a l'oient el que has asseverat i que creies fals (és a dir: que és suficient per a enganyar A que A et crega quan dius una cosa que creus que és falsa); i que
- ii) no és necessari que el que s'ha dit siga fals (o no comprometre's sobre açò);

ja que és una veritat conceptual que l'engany comporta la creença falsa.

Més breument: hom no pot mantenir alhora que enganyar és fer creure a l'oient quelcom que el parlant creu fals i que no cal que aquesta creença siga falsa.

Creiem que aquesta és una incoherència que la bibliografia especialitzada no ha tingut en compte i que respon a la connexió existent entre les diferents condicions de la definició de mentida; en particular, entre la condició de falsedat i la condició de voler enganyar. La nostra meta no és arribar a la conclusió deductiva que és necessari incloure la condició de falsedat en la definició de mentida, de manera que per mentir calga de fet dir quelcom fals. Més aviat, el que diem és que si volem recollir adequadament l'objectiu del mentider, allò que el mou a mentir, que és enganyar l'oient —com ve recullen les definicions que hem citat— caldrà incloure la condició que allò que es diu és fals, si volem garantir l'engany.

En aquest raonament una peça central és, doncs, la idea que la mentida té un objectiu característic, que és l'engany; qüestió que no s'ha tractat en la bibliografia. També afrontarem l'aparent contratemps que, per al nostre plantejament, suposarien les anomenades «mentides descarades» («*bald-faced lies*»), és a dir, assercions que semblen comptar com a mentides encara que el parlant no pretén enganyar amb elles (Carson 2006, Sorensen 2007, Fallis 2009, Saul 2012). No són cap problema precisament pel fet que no són intents d'engany perquè no es vol fer creure res.